

РЕЦЕНЗИЯ

От

Проф. д-р Веселка Дулева, дм

Началник Отдел "Храни и хранене"

Национален център по обществено здраве и анализи

Относно: конкурс за академична длъжност „Професор“ по научна специалност „Хигиена (вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. Медицина, към факултет „Обществено здравеопазване“, Катедра „Хигиена и епидемиология“, УС „Хигиена“, съгласно публикувана обява в Държавен вестник, бр. 61 / 23.07.2021 г.

Със заповед № Р-109-391/20.09.2021 г на Ректора на Медицински университет – Варна, решение на ФС (Протокол №170/10.09.2021 г) и протокол № 1/01.10.2021 г. от заседание на научно жури на Факултативен съвет съм определена да изготвя рецензия по конкурсна процедура за заемане на академична длъжност „Професор“ по научна специалност „Хигиена (вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. Медицина, към факултет „Обществено здравеопазване“, Катедра „Хигиена и епидемиология“, УС „Хигиена“.

Единствен кандидат в конкурса е доц. д-р Ружа Златанова Панчева-Димитрова, дм.

1. Кратки биографични данни и кариерно развитие на кандидатката.

Д-р Ружа Златанова Панчева-Димитрова завършва Медицина в Медицински Университет – гр. Варна през 1997 г.

Професионалното и развитие започва през 1997 и до 1998 г. тя е клиничен ординатор в Клиника „Педиатрия“-МБАЛ „Св. Марина“. През периода 1999-2002 г. д-р Панчева-Димитрова е лекар в Поликлиника „Айладънови“, а от 2002 до 2004г. работи като лекар в АМЦСМП „Видия“. От 2007 до 2012г. д-р Панчева-Димитрова е клиничен ординатор в Многопрофилна клиника по детски болести, УМБАЛ „Св. Марина“, а то 2013г. до момента е педиатър към АМЦСМП „Св. Стилиян“. Според предоставената справка общият трудов стаж на д-р Панчева-Димитрова е 19 год. и 6 м.

Доц. Д-р Панчева-Димитрова, дм е с две медицински специалности, от 2003 г. със специалност „Педиатрия“ и от 2017 г. със специалност „Хранене и диететика“.

Академично развитие на д-р Панчева-Димитрова започва през 2003 като до 2008 г. тя е редовен докторант към катедра „Педиатрия“, научна специалност педиатрия МУ-Варна. През 2008 год. след защита на дисертация на тема: „Пробиотиците в профилактиката на диспепсии у хоспитализирани деца на възраст от 0-7 години“ и е присъдена научна и образователна степен „Доктор“ по научна специалност „Педиатрия“. През периода 2012 - 2013 г. д-р Панчева-Димитрова, дм е асистент към катедра „Хигиена“, МУ-Варна, от 2013 до 2014 г. е главен асистент към катедра „Хигиена“ МУ-Варна, а от 2014 г. до момента е доцент към катедра „Хигиена и епидемиология“ - МУ-Варна.

Доц. д-р Панчева-Димитрова, дм е член на “Български лекарски съюз”, “Асоциацията по клетъчна биология”, „Българска педиатрична асоциация”, „Българско

дружество по ентéralно и парентерално хранене“, Национална асоциация „Подкрепа за кърмене“, „Европейско дружество по клинично хранене и метаболизъм“, „Европейско дружество по детска гастроентерология, хепатология и хранене“, „Академия по медицина на кърменето“. Заместник председател е на сдружение „Българско дружество по детска гастроентерология, хепатология и хранене“, член е на Управителния съвет на фондация „Карин дом“.

Доц. д-р Панчева-Димитрова, дм е с много добра езикова подготовка владее английски, немски и руски езици.

2. Общо описание на представените материали и изпълнение на наукометричните критерии.

Доц. д-р Панчева-Димитрова, дм е представила общо 41 броя научни трудове със съответните резюмета – 18 броя научни публикации в издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация, 10 бр. публикации и доклади, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове; 4 бр. публикувани в университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа; 9 броя пълнотекстови публикации в български научни списания.

Предоставената АКАДЕМИЧНА СПРАВКА за публикациите, цитиранията и научните профили на доц. д-р Ружа Златанова Панчева- Димитрова, дм, Катедра по хигиена и епидемиология, Факултет по обществено здравеопазване, Медицински университет-Варна, изготвена в Библиотеката на МУ-Варна, въз основа на предоставена от кандидата информация и автоматизираната информация от международните научни бази данни, в съответствие с Правилника за прилагане на закона за развитието на академичния състав в Република България и Правилника за развитието на академичния състав на Медицински университет – Варна удостоверява, че публикациите, цитиранията и научните профили на кандидатката съответстват на минималните наукометрични изисквания за заемане на АД „професор“.

Академичната справка удостоверява 100.02 т (при задължителен минимум 100 т) от 10 научни публикации в издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация; 222 т (при задължителен минимум 200 т) от 8 научни публикации в издания, които са реферирани и индексирани в световноизвестни бази данни с научна информация и 10 Публикации и доклади, публикувани в нереперирани списания с научно рецензиране или публикувани в редактирани колективни томове; 555 т (при задължителен минимум 100 т) от 37 Цитирания, отразяващи научната активност на кандидата; 253.56 т за (при задължителен минимум 100 за показатели E13-E22, отнасящи се за ръководство на успешно защитили докторанти; придобити медицински специалности; участие в национален и международен научен проект; публикувано университетско учебно пособие или учебно пособие, което се използва в училищната мрежа; обучение на стажанти, специализанти и докторанти (семинарни и практически занятия).

Публикациите на кандидатката в списания с Импакт фактор са 5 от последните години с общ Импакт фактор - 16.018. В процедурата за хабилитация за „Доцент“ д-р Панчева-Димитрова е представила други 3 публикации с общ Импакт фактор: 27.710

Представените от кандидата публикации за участие в конкурса, като брой, цитирания, научни профили и категории, напълно съответстват на препоръчителните количествени наукометрични критерии за заемане на АД „Професор“, определени в Правилник за развитието на академичния състав в Медицинския университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна.

3. Качествена оценка на научно-изследователската дейност и приноси.

В представената научна продукция на доц. д-р Ружа Златанова Панчева- Димитрова, дм научни трудове и резултати от изследователската работа са обособени в 7 тематични научни направления, включващи 10 поднаправления: I. Хранителен статус, хранителни и нехранителни фактори, обгрижване и качество на живот на деца с нервно-психични заболявания; II. Родителското колебание за ваксиниране; III. Препоръки за хранене при хронични заболявания с начало в детска възраст - Кистична фиброза (КФ), Хранене при хронични чревни заболявания (ХЧЗ), Хранене при тип 1 захарен диабет с голяма давност и метаболитен риск; IV. Превантивен ефект на храненето - Превантивен ефект на кърмата, Превенция на алергиите в детска възраст, Гастро-езофагеален рефлукс в кърмаческа възраст- хранителни интервенции; V. Метаболитни и хранителни рискове при хронични състояния и заболявания с продължителна терапия - Метаболитни рискове при пациенти след химиотерапия. Хранителни и вкусови нарушения при пациенти с хронична бъбречна недостатъчност. Хранителни дефицити при пациенти с пълни протези. Неалкохолна чернодробна болест. VI. Пробиотичен ефект; VII. Обучение на студенти по медицина в областта на хигиената и екологията.

Могат да се очертаят **научните приноси** на доц. д-р Ружа Златанова Панчева-Димитрова, дм по отделните тематични направления, както следва:

I. Хранителен статус, хранителни и нехранителни фактори, обгрижване и качество на живот на деца с нервно-психични заболявания

Научни приноси - проучен е и е оценен хранителният статус (ХС) на деца с нервно-психични заболявания (НПЗ) в Североизточна България чрез биомаркери и чрез антропометрични индикатори; сравнени са различията при оценяването на ХС и недохранването по стандартите и критериите за оценка на растеж при здрави деца; оценена е степента на недохранване сред децата с нервно-психични и са установени дефицити на макро- и микронутриенти; проучен е оралният статус и неговите отклонения при децата с НПЗ и влиянието му върху затрудненията при хранене; оценено е качеството на живот (КЖ) на родители и обгрижващи деца с НПЗ и е изследвана връзката му с хранителния статус и с храненето на деца с увреждания; проучени са факторите с хранителен и нехранителен характер, които оказват влияние на ХС на деца с НПЗ; детайлно са проучени невротрофините в контекста на нарушенията от аутистичния спектър; оценени са възможностите за онлайн обучение на семейства на деца с НПЗ в периода на социална изолация, дължаща се на пандемията COVID-19.

Научно-приложни и потвърдителни приноси: формулирана е препоръка за провеждане на профилактични програми, осигуряващи оптималното здраве на детския дъвкателен апарат; направени са препоръки за регулярно наблюдение и оценяване на хранителния и орален статус на децата с НПЗ; направени са препоръки към отговорните институции за предприемане на мерки, които са насочени към подкрепа на деца с НПЗ и на цялата обгрижваща среда; потвърдени са: литературните данни за широкото разпространение на недохранването сред деца с неврологични увреждания; данни от други проучвания за степента на малнутриция сред децата с НПЗ и за установените дефицити на макро- и микронутриенти; данните от други проучвания за състоянието на оралния статус и влиянието му върху началния етап на храносмилането и върху ХС при деца с НПЗ; отправени са препоръки за: оценка на КЖ във връзка с ХС по области при родители и обгрижващи деца с НПЗ; за обгрижване на деца с НПЗ в условията на COVID- свързана изолация.

II. Родителското колебание за ваксиниране

Научни приноси: Направен е обстоен преглед на съвременното състояние на отношението на родителите по света към имунизациите като цяло; Проведени са мащабни проучвания – репрезентативни за България и в сравнителен аспект с други европейски страни за отношението на родителите към имунизациите; Разкрити са източниците на информация, нагласите, опасенията на родителите към имунизациите; Идентифицирани и оценени са факторите, повлияващи решението на родителите да имунизират децата си; Проучено е отношението на семействата на деца и лични лекари към препоръчителните ваксинации.

Научно-приложни приноси: Анализирани са готовността на родителите да ваксинират децата си, ако ваксините, станат с препоръчителен характер; Формулирани са предложения и препоръки към отговорните институции за повишаване информираността по отношение ваксинационната програма; Установените нива и закономерности са основа за подобряване на състоянието на имунизационно покритие; Данните са повод неприемане предложение за обсъждане на препоръчителност на имунизационната програма в страната ни.

III. Препоръки за хранене при хронични заболявания с начало в детска възраст

1. Кистична фиброза (КФ)

Научни приноси: Участие в разработване на актуализирани насоки относно грижите за храненето на кърмачета, деца, и възрастни с КФ; Преглед на медицинската литература за епидемиологията, патофизиологията, превенцията и лечението на свързаното с КФ недोхранване; Установяване на значението на хранителния статус за забавяне на растежа и развитие, а при децата и възрастните с КФ, както и на негативното му влияние върху функцията на белите дробове; Събиране на научни доказателства за връзка между добрия хранителен статус и по-добрата белодробна функция.

Научно-приложни приноси: препоръки относно грижите за храненето на кърмачета и деца с КФ; адаптиране на европейски препоръки за мониторинг и оценка на хранителния статус при пациенти с КФ.

2. Хранене при хронични чревни заболявания (ХЧЗ)

Научни приноси: Установяване на необходимостта от диетично хранене; оценка на връзката между храненето и ХЧЗ: хранителна подкрепа за недохранените пациенти, използване на изключително ентерално хранене като основна терапия, ролята на специфичните хранителни вещества като рисков фактор за развитие на заболяването; научна обосновка на подходи при диференциране на хронични чревни състояния.

Научно-приложни приноси: Адаптиране на европейски препоръки за хранене при ХЧЗ; Насочване на специално внимание към храненето и диетата на децата с ХЧЗ; Направена е обстойна диференциална диагноза на състояния, при които възпалителните чревни заболявания в детска възраст заемат все по-предни места.

IV. Превантивен ефект на храненето

1. Превантивен ефект на кърмата

Научни приноси: Оценени са практиките за кърмене сред болните от инфекции на пикочните пътища деца до три годишна възраст; Установено е, че инфекциите на пикочните пътища в кърмаческа и ранна детска възраст се развиват на фона на предимно преобладаващо, смесено и заместващо хранене; Приведени са доказателства, че продължителността на кърмене не оказва значим протективен ефект по отношение на инфекциите на пикочните пътища при деца до три годишна възраст. Протективен ефект по отношение на развитието на инфекции на пикочните пътища у кърмачета и

деца в ранна детска възраст оказва изключителното кърмене; Обобщени са данните за значение на продължителността на кърмене и на ИК за рецидивирането на ИПП.

Научно-приложни приноси: Оценени са резултати за значението на продължителността на кърмене и на ИК като значими протективни фактори по отношение тежестта на протичане на ИПП при деца до три годишна възраст; Обосновано е, че по-дългото кърмене и изключителното кърмене допринася за защитата срещу развитието и понижава тежестта на ИПП при кърмачета и малки деца.

2. Превенция на алергиите в детска възраст.

Научни приноси: Очертани са основните препоръки за хранене на бъдещи и настоящи майки с цел профилактика на алергиите; Синтезирани са данни от научната литература за препоръките за изключително кърмене поне за първите 4-6 месеца от живота като профилактика на алергиите и за изкуствено хранене на кърмачета от atopични семейства; Обърнато е внимание на практиките за захранване и липсата на доказателства за необходимостта от отложено въвеждане на потенциално алергенни храни след 5-ия месец, независимо от atopичната наследственост.

Научно-приложни приноси: Оценен е превантивният ефект на някои пробиотиците върху риска за изява на алергия към белтъка на кравето мляко при кърмачета; Обобщени са доказателствата в медицинската литература за значението на хранителни интервенции - пребиотици, пробиотици, vit. D и полиненаситени мастни киселини (ПНМК) с цел превенция на алергии в детска възраст.

3. Гастроезофагеален рефлукс в кърмаческа възраст- хранителни интервенции

Научни приноси: Проучен е ефектът на рожковите в млеката за кърмачета върху при кърмачета с гастроезофагеален рефлукс (ГЕР); Събрани са доказателства за ефективността на клей от рожкови (по-специално галактоманан) за намаляване на някои индекси за мониторинг на рН, повишаване на телесната маса и поносимостта; Обобщение са данни в научната литература за превенция и хранителни стъпки за лечението на ГЕР/ГЕРБ

Научно-приложни приноси: Насочено е клиничното мислене към облекчаване на симптомите, поддържане на нормалния растеж, предотвратяване на усложненията и свеждане до минимум на неблагоприятните ефекти от ГЕР върху развитието на кърмачето; Обърнато е внимание на диетичните мерки в терапевтичните възможности в ранна детска възраст; Обоснована е необходимостта от приложение на сгъстителите за млека за лечение на деца с ГЕР/ ГЕРБ.

4. Хранене при тип 1 захарен диабет с голяма давност и метаболитен риск

Научни приноси: Идентифицирани са хранителните навици на пациенти с тип 1 захарен диабет (Т1ЗД) с голяма давност; Оценен е хранителният прием и честотата на консумация на различни хранителни продукти при пациенти с Т1ЗД с голяма давност; Установено е значението на стриктното спазване на препоръките за хранене и поведение като важен компонент на съвременното лечение на захарен диабет тип 1; Обосновано е значението на обучението за правилно хранително поведение и подобряване на гликемичния контрол.

V. Метаболитни и хранителни рискове при хронични състояния и заболявания с продължителна терапия

1. Метаболитни рискове при пациенти след химиотерапия

Научни приноси: Установени са изменяемите фактори на метаболитния риск при пациентите преживели терапия за малигнени хемопатии; Оценено е значението на факторите на метаболитния риск сред оцелелите след терапия за остра лимфобластна левкемия (ALL).

Научно-приложни приноси: Отправени са препоръки за хранене и физическа активност; Оценен е дългосрочния сърдечно-съдов риск при пациентите с ALL; Оформени са препоръки за ранно идентифициране и управление на рисковите фактори.

2. Хранителни и вкусови нарушения при пациенти с хронична бъбречна недостатъчност

Научно-приложни приноси: Оценено е вкусовото нарушение при пациенти с хронично бъбречно заболяване (ХББ); Установени са връзки между продължителността на лечението, възрастта и загубата на вкус и усещането за метален вкус в устата.

3. Хранителни дефицити при пациенти с пълни протези

Научни приноси: Анализ на приема на енергия и макронутриенти при пациенти с пълни протези; Установяват се неблагоприятни хранителни отклонения, които допринасят за влошаване на коморбидните състояния.

Научно-приложни приноси: Препоръки за редовна оценка на храненето на пациенти с пълни протези; Обръща се внимание на ефекта на диетата върху коморбидните състояния; Препоръки за ранно идентифициране и управление на хранителни отклонения.

4. Неалкохолна чернодробна болест

Научни приноси: Обобщени са данни за значимостта на неалкохолната чернодробна болест в детска възраст; Изтъкнато е неспецифичното значение на клиничната картина и спецификата на биохимичните показатели.

Научно-приложни приноси: Обоснована е необходимостта от насочено търсене на триадата от клинично-биологични маркери за неалкохолен стеатохепатит; Синтезирани са данните за основни направления за лечение на заболяването; Дефинирани са условията за бавната болестна прогресия до цироза и нейните усложнения.

VI. Пробиотичен ефект

Научни приноси: Анализирани са данни за клинична изява и тежест на различни видове диспепсии у хоспитализирани деца; Приведени са доказателства за достоверна разлика в честотата и тежестта на диспептичните оплаквания при деца, профилактирани и непрофилактирани с пробиотик; Анализирани са данни за честотата на различни етиологични причинители на диспепсии у деца и профилактичният ефект на някои пробиотици; Доказан е позитивен ефект от приложение на пробиотик при деца с предшестваща употреба на широкоспектърни антибиотици; Въведено е понятието „психобиотик“ в българската научна литература; Представен е ефектът на психобиотиците и потенциала им върху когницията, паметта, ученето и поведението.

Научно-приложни и методчни приноси: Доказва се достоверна разлика в ефекта от провеждана пробиотична профилактика при кърмачета на естествено и изкуствено хранене; Анализирани са някои клинични характеристики на средно тежки и тежки орални и гастроинтестинални мукозити при деца с малигнени заболявания; Установен е стимулиращ ефект на пробиотичната профилактика върху синтеза на гастроинтестинален IgA, Установена е промяна в нивото на TNF-alfa и IL-10 във фецес на деца в хода на химиотерапия.

VII. Обучение на студенти по медицина в областта на хигиената и екологията

Научно-приложни приноси: Създадени са сборници и тетрадки със задачи и тестове в подкрепа на студентите по медицина изучаващи дисциплината „Хигиена и екология“.

Учебно-преподавателска дейност

От академичната справка с рег. № 099-2204/09.08.2021 г. се вижда, че доц. д-р Панчева-Димитрова, дм започва своята преподавателска дейност през 2012 год. и има преподавателски стаж от 09 години и половина в катедра „Хигиена“, в последствие катедра „Хигиена и епидемиология“ към МУ- Варна.

В МУ- Варна д-р Панчева-Димитрова, дм ръководи занятия по различни учебни дисциплини: Педиатрия-англоезиково обучение за бакалаври-логопедия; Хигиена и екология -българско и англоезиково обучение; Околна среда и здраве- магистри-магистри Обществено здравеопазване-Кипър и България; Околна среда, хранене и здраве- магистри, Здравен мениджмънт-магистри; Хранене и диететика- магистри-Рехабилитация, уелнес и спа; Безопасност на храните- магистърска програма ОКОЗ; Хигиена на детско-юношеската възраст- бакалаври-ИОЗ; Подкрепа за кърмене- СИД-магистри-медицина- БЕО, АЕО; Актуални проблеми на храненето на здравия и болния човек-СИД за магистри медицина.

Доц. Д-р Панчева-Димитрова, дм е организатор и лектор в следните курсове за следдипломни обучения (СДО): Лектор по Модул 3 за специализанти по Хранене и диететика; Подкрепа за кърмене; Характеристики на аутизма. Диагностика. Терапевтични методи и подходи в детска възраст; Ранна детска интервенция, присъствено и електронно обучение; Хранене през първите 1000 дни- присъствено и електронно обучение; Хранене на деца със захарен диабет тип 1.

Доц. Д-р Панчева-Димитрова, дм е ръководител на двама успешно защитили през 2019 год. и 2020 год. докторанти; ръководител е на 4 дипломанта от магистърска програма «Обществено здравеопазване»– Кипър; 2 от магистърска програма «Здравен мениджмънт» випуск 2015, 2016 и 7 от магистърска програма ОКОЗ- випуск 2017-2021.

Доц. Панчева е организатор и участник в серия от обучителни, информационни дейности и инициативи - Лектор за списание „9 месеца“към „Училище за родители“ на тема: „Кърмене - практически съвети“, „Академия за родители“ Основател на училището по кърмене във Варна към Национална асоциация „Подкрепа за кърмене“ Сътрудник на фондация „Карин дом“ в областта на ранното детско развитие и ранната интервенция, както и при работи с деца със специални нужди Лектор и дописник за образователните сайтове: www.dechko.bg и www.namama.bg Консултант за създаване на образователен филм на тема „Пубертетът“ финансирано от фирма Glaxo Smith Kline, одобрен от МЗ като образователен филм насочен към училищна възраст Лектор за УНИЦЕФ-България по проект „Създаване на центрове по майчино и детско здраве“ в Шумен и Сливен

ЗАКЛЮЧЕНИЕ

Предоставените документи потвърждават богатият опит, продуктивната научна и изследователска работа, професионална компетентност и преподавателски опит на доц. д-р Ружа Златанова Панчева- Димитрова, дм.

Анализът на цялостната научно-изследователска, клинична, публикационна и преподавателска дейност на доц. д-р Ружа Златанова Панчева- Димитрова, дм ми дава основание да твърдя, че те напълно съответстват количествени наукометрични критерии за заемане на академична длъжност „Професор“, определени в Правилник за развитието на академичния състав в Медицинския университет „Проф. д-р Параскев Стоянов” – Варна и на Закона за развитието на академичния състав в Република България.

Базирайки се на гореизложеното изразявам положителна оценка и убедено препоръчвам на уважаемото Научно жури да гласува „ЗА“ заемането на академичната длъжност „Професор“ по научна специалност „Хигиена (вкл. трудова, комунална, училищна, радиационна и др.)“ в област на висшето образование 7. Здравеопазване и спорт, професионално направление 7.1. Медицина, към факултет „Обществено здравеопазване“, Катедра „Хигиена и епидемиология“, УС „Хигиена“ от доц. д-р Ружа Златанова Панчева- Димитрова, дм.

20.10.2021 год.

Проф. д-р Веселка Дулева, дм:.....